

A KATONAI ERÉNYEK A HONVÉDELMI OKTATÁSBAN

A katonai erények olyan fontos alapját képezik a katonai életnek, hogy nélkülük bármilyen elit is lenne egy alakulat, nem érne többet összeverődött futballszurkolóknál. A történelem során sokszor és sok helyen képeztek harcosokat, és azok a képzések, amelyek mintául szolgálnak a mai iskolák számára, kivétel nélkül erényes katonákat neveltek. Az egyik kedvenc témámra szeretnék utalni, s ez a spártai nevelés. Már az ókori Görögországban fontosnak tartották, hogy a katonákat ne csak testileg, fizikailag eddzék meg, hanem erkölcsi tartást is neveljenek beléjük. Ezek a katonák tisztában voltak vele, hogy mit jelent a fegyelem, a hazaszeretet, az engedelmesség, a bátorság vagy az idősek tisztelete.

Szakmai szempontból szintén kiváló példa a pozitív emberi tulajdonságok korai fejlesztésére, a lovagi nevelés. Hasonló tulajdonságok kialakítása volt a cél, mint az ókori Spártában, azonban az erkölcsi töltet jóval túlmutat az akkori elképzeléseken. A lelkierő, a kitartás, a mértékletesség, az önuralom mind jellemzően ismerős erény. A lovagiasság fogalmát pedig nem is kell magyarázni. Mindezeket megkoronázta a női nem feltétlen tisztelete. Ma is tiszteletreméltó tulajdonságok ezek, büszke lehet az a katonai, aki mindegyikkel rendelkezik, és spontán alkalmazza is őket. A spártai katonákkal szemben, a lovagok már világias műveltséget is szereztek, melynek a nyelvi képzés ugyanúgy részét képezte, mint a dal és a zenetanulás. Tekintsük át a lovagi erények egyik típusú összefoglalását:

- urának, gyengéknek, nőknek, özvegyeknek és árváknak védelme;
- a kereszténység védelme a hitetlenekkel szemben;
- testedzés szarvas, vaddisznó és farkas vadászattal, valamint a lovagi tornákon való részvétel;
- bátorság;
- bölcsesség;
- jótekonyság, nagylelkűség;
- hűség;
- udvariasság;
- nemes beszéd;
- jólöltözöttség;
- igazságosság;
- bőkezűség;
- szerénység.

A fenti lista alapján elgondolkodtató, hogy hol vannak ma ezek az erények? Hol tanulhatja meg egy fiatal? Még ha érdeklődik is valaki ezek iránt, kihez fordulhat tanácsért? Igen fontos lenne a katonai erényeket külön órában való tanítása, hiszen ezek szinte már a köztudatból is eltűntek. Szükségessé vált egy reprezentatív kérdőíves felmérés a témában, amely vélhetően beigazolja a feltevéseket. Pontosan fel kell mérni, hogy a diákok milyen részletességgel ismerik a témát, mert feltételezhető, hogy többségük témaismerete igen sekélyes.

A legfontosabb erények Boda László szerint, melyek mindenképpen érdemesek arra, hogy a diákok megismerjék, és ezért a honvédelmi oktatás keretein belül, külön óraszámban tanítsuk a következők:

- az önfegyelem;
- a lovagiasság;
- az igazságosság;
- a bátorság;
- a bajtársiasság;
- a hazafiság;
- az okos döntés;

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

FALUDI Miklós

Budapest, 2012.
5. évfolyam 2. szám

— a katonai becsület.

A kérdőíves felmérés bonyolult folyamat, hiszen zárt kérdések esetén nem kapunk pontos képet a fiatalok gondolatairól, nyitott kérdésekkel dolgozó kérdőívénél pedig nehéz a feldolgozás, illetve nem lehet egyértelműen kategóriákba sorolni a válaszokat. Mégis azt gondolom, hogy megéri a fáradságot a nagyszámú kérdőív elemzése, hiszen így pontosan láthatóvá válik, hogy hol kell kitölteni a szellemi tudásban található réseket. A szellemi tudással való felvérteződés pedig előbb-utóbb tettekben fog megnyilvánulni, illetve majdan a saját gyerekek nevelésének egyik fontos alappillére lehet.

A statisztikák elemzése után minden bizonnyal arra a következtetésre jutunk, hogy szükséges a honvédelmi oktatás keretén belül, tanítani a katonai erényeket, hiszen a diákok többsége a hétköznapi, emberi erények fogalmával sincs tisztában. Ha egyiket-másikat alkalmazza is, nem tudatosan teszi, inkább spontán ráérezés, vagy mintakövetés áll a háttérben. A spontán ráérezés főleg azoknál működik, akik egyébként is hoztak otthonról valamilyen pozitív indítást, a mintakövetés pedig kimondottan a katonai oktatók személyiségének lenyomatából adódik. Nem baj az, sőt véleményem szerint szükséges, hogy konkrét ismeretekkel vértessük fel a fiatalokat ebben a témában. Miért fontos ez? A honvédelmi oktatás során nem katonákat képezünk. Az tény, hogy egy motivált, fegyelmezett és felkészült utánpótlási bázis jön létre az oktatás által, ugyanakkor, aki civil pályán folytatja tanulmányait, abból az egyénből is egy széles látókörű, hazáját szerető állampolgár válik. Éppen ezért van szükség arra, hogy ne csupán a katonák, hanem minden fiatal részletesen „kivesézve” megismerje ezeket az erényeket, amelyek az utóbbi évtizedekben elveszni látszanak, „kimennek a divatból”.

KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS

Rá kell szánni az időt és az energiát, hogy minél több iskolában, elsősorban a honvédelmi oktatást folytató iskolákban, ideális esetben a lehető legtöbb iskolában megcsináljuk a kérdőívezést. Ugyanakkor, ha már rendelkezünk egy reprezentatív mintával, hosszú távú következtetéseket tudunk levonni a katonai erények oktatásának tartalmi megoszlásáról. A kérdéseket minden erénnyel kapcsolatosan külön fel kell tenni:

Gyerekek, gondoljátok át, hogy szerintetek mi az önfegyelem? Néhány mondatban írjátok le! Gondoljátok át, hogy szerintetek mi a bátorság? Írjátok rá példát! Írhattok konkrét példát is, de ki is találhattok olyan esetet, amiben valaki fegyelmezett, bátor vagy lovagias volt!

A kérdőívek elemzése után láthatóvá válik, hogy mely erények azok, amelyek már teljesen a feledés homályába vesztek, vagy teljesen ismeretlenek a gyerekek számára. Ezekre különös hangsúlyt kell fektetni. A tanítási órán egyesével lebontva át kell beszélni, hogy melyik erénynek mi a lényege, miért fontos, miért jó nekünk és másoknak? Gyakorlati példákat is lehet bemutatni vetítéssel, vagy akár szerepjátékkal előadva, majd közösen megbeszélni, hogy melyik szituációban ki volt bátor, lovagias, fegyelmezett stb.

A katonai erények oktatása természetesen több más témakörbe is beágyazható, nagyon hasznos lehet az is, ha „rejtett tantervként” működik. Az oktató az adott témakör mellett, abba beépítve taníthatja erényekre és illemre a fiatalságot. Az önfegyelem majdnem minden katonai cselekmény részét képezi, de például az alaki felkészítés vagy a löelmélet kimondott alapja.

A lovagiasság egy szintén eltűnő, de azt gondolom a fiatalok számára izgalmas erény. A NATO hadseregekben nem szeretik a katonanők ilyen jellegű megkülönböztetését. Amerikában például amikor békefenntartó kiképzésen vettem részt, előre akartam engedni egy katonanőt az ajtóban, de nem fogadta el. Mindezek mellett azt gondolom, hogy nálunk ez a magatartásforma sosem fog meghonosodni. Az illetudó katonákban élnek azok a lovagi erények, amelyek semmilyen körülmények között nem engedik, hogy udvariatlanok legyenek egy hölgygel szemben, még akkor sem, ha az katoná.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

FALUDI Miklós

Budapest, 2012.
5. évfolyam 2. szám

Az igazságosság kiemelten fontos katonai erény! Egy tiszthelyettesnek is, ha rajparancsnok, vannak beosztottai. A beosztottakkal szembeni szándékos igazságtalanság, a beosztással, hatalommal való visszaélés! A nem szándékos igazságtalanság kisebb hiba ugyan, de ugyanolyan káros. A hadijogi alapismeretek témakörében remekül áttekinthető.

Az okos döntés szintén a katonák által kedvelt vezetők egyik fő tulajdonsága, ugyanakkor többféle okos döntés létezik. Az általános harcászatra, a béketámogató műveletekben, de még a sérült katonák harctéri ellátásánál is igen fontos tulajdonság!

A bátorság szintén alapvető katonai erény! Bátorság kell a lövészetben, a harctéren, de egy sérült ellátásához is! Az ejtőernyősök, bűvárok vagy pilóták szintén kiemelt képviselői e tulajdonságnak.

A bajtársiasság a túlélő gyakorlatok elengedhetetlen eleme, összetartás, csapatmunka nélkül nem működik. Természetesen a bátorság vagy az okos döntés képessége szintén szükséges, mint ahogy szinte mindegyik erényhez kapcsolható olyan eset, amely másik, vagy több másik katonai erény meglétét is igényli.

A hazafiság olyan erény, amelynek birtokában a katonák önfeláldozóan képesek megvédeni a hazájukat, akár önön életük árán is. A modern hadviselésben háttérbe került ugyan, de ide sorolhatjuk a nemzeti zászló, a Himnusz a Szózat illetve más nemzeti jelképek és értékek tiszteletét, megbecsülését, szükség esetén védelmét, az általános katonai ismeretek témakörében.

A katonai becsület és a becsület fogalma között nincs nagy különbség. Ez tulajdonképpen csak szemantikai kérdés. Aki becsületes, az mindig az, akár katona akár nem. Ugyanakkor a katonai alapismeretek bármely témaköréhez kapcsolható, hiszen a feladatok becsületes ellátása minden körülmények között, komoly kihívást jelenthet, elsősorban speciális körülmények között, rendkívüli helyzetekben.

Összegezve a fentiek az azt gondolom, hogy a gyerekeknek szüksége van arra, hogy megismerjék az egykor oly fontosnak tartott katonai erényeket, és ha megismerték, sokan majd fontosnak fogják tartani, és büszkék lesznek arra, hogy nem csupán ismerik, de a szerint is élnek. Vissza kell térnünk azokhoz az alapokhoz, amikor a magyar katona büszke volt arra, hogy katona, és magatartásával, kiállásával példát mutatott a civil emberek számára. Mindezek felül a magyar hazának is, most kiemelten szüksége van arra, hogy az új nemzedék felnövő fiataljai majd lelkiileg erős, büszke, de elsősorban erényes felnőttek legyenek. Ez a mi felelősségünk is.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Katonai alapismeretek HM Zrínyi Nonprofit Kft. Budapest 2011.

Katona etika Zrínyi kiadó Budapest 1993.

Katonai középiskolák az ezeréves magyar iskola történetében MH Humán Szolgáltató Központ 1996.

http://caroberto.freeblog.hu/archives/2007/11/08/1_Lovagi_Kodex/

<http://magyar-irodalom.elte.hu/nevelestortenet/03.02.html>